महाराष्ट्र शासन मान्यता प्राप्त व राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज नागपूर विद्यापीठाशी संलग्नीत
स्वामी विवेकानंद समाजकार्य महाविद्यालय
टिळक रोड, महाल, नागपूर-४४० ०३२
फोन : ०७१२-२७६४०५०
E-mail : swamisocialwork@gmail.com website : www.svcsw.in

Ref. No. SVSM/20 Date : / /

NAAC 2023/ Metrics Level Deviations/Cr3-4 Date:- 09/07/2023

Criteria 3.3.1:	Number of research papers published per teacher in the Journals notified on UGC care list during the last five years
Findings of DVV	1) Input modified considering research papers in Journals notified on UGC CARE list 2) Provide Link landing to the research paper 3) Provide Link to the journal website 4) Provide URL of the content page in case print journal.
Response/ Clarification	1) List of the papers published in UGC journals for the last 5 years (year wise) is attached. **(Appendix-I)** 2) Link to each paper published/ Papers/ Certificate as applicable of publications are attached in clickable format for opening. **(Appendix-II)**

IQAC Co-ordinator
Swami Vivekanand Samajkarya
Mahavidyalaya, Mahal, Nagpur

स्वामी विवेकानंद समाजकार्य महाविद्यालय
महाल
नागपूर

OFF. PRINCIPAL
Swami Vivekanand Samajkarya
Mahavidyalaya, Mahal, Nagpur

Appendix-I

महाराष्ट्र शासन मान्यता प्राप्त व राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज नागपूर विद्यापीठाशी संलग्नीत
स्वामी विवेकानंद समाजकार्य महाविद्यालय
टिळक रोड, महाल, नागपूर–४४० ०३२
फोन : ०७१२–२७६४०५०
E-mail : swamisocialwork@gmail.com website : www.svcsw.in

Ref. No. SVSM/20 Date : / /

Number of research papers published per teacher in the Journals notified on UGC website during the last five year

Title of paper	Name of the author/s	Department of the teacher	Name of journal	Year of publication	ISSN number
प्रबोधन चळवळीचा इतिहास	Mr. Shripad S.Naib	SOCIAL WORK	AJANTA	2020-21	2277-5730
स्वामी ववेकानंद यांचा अध्यात्मिक राष्ट्रवाद		SOCIAL WORK	GALAXY LINK	2020-21	2319-8508
SOCIO-ECONAMIC PROBLEM OF MATHADI (HAMAL)WORKERS:NEED OF SOCIAL WORK INTERVENTION	Dr.Laxmikant Deshpande	Humanity	VIDYAWARTA International Multilingual Research Jpurnal 4.014	2017-18	ISSN-2319 9318
-			International Recognition multidisciplinary ESEARCH journal 5.2331(UIF)	2018-19	ISSN-2249. 894X
माथाडी कामगारांच्या मनो – सामाजिक,आ र्थक समस्यांमध्ये समाजकार्य हस्तक्षेपाची गरज (एक दृष्टीक्षेप)					

IQAC Co-ordinator
Swami Vivekanand Samajkarya
Mahavidyalaya, Mahal, Nagpur

स्वामी विवेकानंद समाजकार्य महाविद्यालय महाल नागपूर

OFF. PRINCIPAL
Swami Vivekanand Samajkarya
Mahavidyalaya, Mahal, Nagpur

महाराष्ट्र शासन मान्यता प्राप्त व राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज नागपूर विद्यापीठाशी संलग्नीत
स्वामी विवेकानंद समाजकार्य महाविद्यालय
टिळक रोड, महाल, नागपूर-४४० ०३२
फोन : ०७१२-२७६४०५०
E-mail : swamisocialwork@gmail.com website : www.svcsw.in

Ref. No. SVSM/20 Date : / /

महाराष्ट्रातील जलसंकट आ ण जल			Maharastra Journal of Social Work	2018-19	ISSN:-978-81-939849-0-1
वदर्भातील जलसंकट आ ण जल व्यवस्थापन			Published by- Sankalp Publication vidyanagar Nagpur National Conference organized by cpbc (sociology)	2019-2020	ISSN:-978-81-941779-5-0
भारतीय महिला सशक्ती करणात डॉ आंबेडकरांचे योगदान			Organized by- MSS,TCSW,& school of social work Israel	2019-2020	
आजची संस्कृती नि घरेलू संघर्ष			B. AADHAR multidisciplinar International PEER REVIEWED INDEXED RESEARCH journal 7.675	2019-2020	ISSN-2278-9308
जलसंकट आ ण शवकालीन जल व्यवस्थापन			AJANTA Peer Reviewed An International multidisciplinary quarterle Research journal 6.399	2020- 2021	ISSN-2277-5730

IQAC Co-ordinator
Swami Vivekanand Samajkarya
Mahavidyalaya, Mahal, Nagpur

स्वामी विवेकानंद समाजकार्य महाविद्यालय महाल नागपूर

OFF. PRINCIPAL
Swami Vivekanand Samajkarya
Mahavidyalaya, Mahal, Nagpur

महाराष्ट्र शासन मान्यता प्राप्त व राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज नागपूर विद्यापीठाशी संलग्नीत

स्वामी विवेकानंद समाजकार्य महाविद्यालय

टिळक रोड, महाल, नागपूर-४४० ०३२
फोन : ०७१२-२७६४०५०
E-mail : swamisocialwork@gmail.com website : www.svcsw.in

Ref. No. SVSM/20 Date : / /

भारतीय महिला सशक्ती करणात डॉ आंबेडकरांचे योगदान			CURRENT GLOBAL Peer Reviewed Multidisciplinary International Research journal 7.139	2020-2021	ISSN 2319-8648
डॉक्टर बाबासाहेब आंबेडकर आ ण मानव अ धकार			Peer Reviewed Aayushi International Interdisciplinary Research journal 7.149	2020-21	ISSN-2349-638x
सावरकरांचा समाजसुधारणावादी दृष्टीकोण आ ण हिंदू राष्ट्रवाद			GALAXY LINK An International multidisciplinary Half yearly Research journal 6.571	2021-2022	ISSN:-2319-8508
. स्वातंत्र्य उत्तर भारतातील सामाजिक कार्यकर्ते आ ण समाज सुधारकांचे आंदोलन			GENIUS An International multidisciplinary Half yearly Research journal 6.538	2021-2022	ISSN -2279-0489

IQAC Co-ordinator
Swami Vivekanand Samajkarya Mahavidyalaya, Mahal, Nagpur

स्वामी विवेकानंद समाजकार्य महाविद्यालय महाल नागपूर

OFF. PRINCIPAL
Swami Vivekanand Samajkarya Mahavidyalaya, Mahal, Nagpur

महाराष्ट्र शासन मान्यता प्राप्त व राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज नागपूर विद्यापीठाशी संलग्नीत
स्वामी विवेकानंद समाजकार्य महाविद्यालय
टिळक रोड, महाल, नागपूर-४४० ०३२
फोन : ०७१२-२७६४०५०
E-mail : swamisocialwork@gmail.com website : www.svcsw.in

Ref. No. SVSM/20 Date : / /

Rashtra Nirmanasathi Dr. Babasaheb Ambedkaranche Yogdan	Prof. Pratiha A. Bhutange	Social Work	B.Aadhar Peer-Reviewed & Refreed Indexed Multidisciplinary International Research Journal	2021-22	2278-9308
Bhartat Prabodhanachi Suruvat : ek drushtikshep		Social Work	An International Multidisciplinary Quarterly Research Journal, AJANTA	2020-21	2277-5730
Dr Babasaheb Ambedkarani Samajik nyay Antargat prasthapit keleli Samata Ani Sadhya Paristithi		Social Work	Current Global Reviewer Peer-Reviewed Multidisciplinary International Research Journal	2020-21	2319-8648

IQAC Co-ordinator
Swami Vivekanand Samajkarya
Mahavidyalaya, Mahal, Nagpur

स्वामी विवेकानंद समाजकार्य महाविद्यालय महाल नागपूर

OFF. PRINCIPAL
Swami Vivekanand Samajkarya
Mahavidyalaya, Mahal, Nagpur

Appendix-II

AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY HALF YEARLY RESEARCH JOURNAL

Peer Reviewed Refereed and UGC Listed Journal

GALAXY LINK

ISO 9001:2015 QMS
ISBN / ISSN

ISSN 2319 - 8508

Volume - X, Issue – I, November - April - 2021-22

Impact Factor 2019 - 6.571 (www.sjifactor.com)

Is Hereby Awarding This Certificate To

प्रा. श्रीपाद श. नायब

In Recognition of the Publication of the Paper Titled

स्वामी विवेकानंद यांचा अध्यात्मिक राष्ट्रवाद

Ajanta Prakashan,
Jaisingpura, Near University Gate, Aurangabad. (M.S.) 431 004
Mob. No. 9579260877, 9822620877 Tel. No.: (0240) 2400877,
ajanta6060@gmail.com, www.ajantaprakashan.com

Editor : Vinay S. Hatole

Peer Reviewed Refereed
and UGC Listed Journal

ISO 9001:2008 QMS
ISBN / ISSN

An International Multidisciplinary
Quarterly Research Journal

ISSN 2277 - 5730
Volume - VIII, Issue - I, January - March - 2018

AJANTA

Impact Factor - 5.5 (www.sjifactor.com)

Is Hereby Awarding This Certificate To

प्रा. श्रीपाद श. नायब

As a Recognition of the Publication of the Paper Entitled

प्रबोधन चळवळींचा इतिहास

Ajanta Prakashan
Jaisingpura, Near University Gate,
Aurangabad. (M.S.) 431 004
Mob. No. 9579260877, 9822620877
Tel. No.: (0240) 2400877,
ajanta1977@gmail.com, www.ajantaprakashan.com

Editor : Vinay S. Hatole

AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY
HALF YEARLY RESEARCH JOURNAL

Peer Reviewed Refereed
and UGC Listed Journal

GALAXY LINK

ISO 9001:2015 QMS
ISBN / ISSN

ISSN 2319 - 8508
Volume - X, Issue – I, November - April - 2021-22
Impact Factor 2019 - 6.571 (www.sjifactor.com)

Is Hereby Awarding This Certificate To

डॉ. लक्ष्मीकांत देशपांडे

In Recognition of the Publication of the Paper Titled

सावरकरांचा समाजसुधारणावादी दृष्टीकोण आणि हिंदूराष्ट्रवाद

Ajanta Prakashan,
Jaisingpura, Near University Gate, Aurangabad. (M.S.) 431 004
Mob. No. 9579260877, 9822620877 Tel. No.: (0240) 2400877,
ajanta6060@gmail.com, www.ajantaprakashan.com

Editor : Vinay S. Hatole

Peer Reviewed Refereed
and UGC Listed Journal

AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY
HALF YEARLY RESEARCH JOURNAL

GENIUS

ISO 9001:2015 QMS
ISBN / ISSN

ISSN - 2279 - 0489

Volume - X, Issue – II, February - July - 2022

Impact Factor 2020 - 6.538 (www.sjifactor.com)

Is Hereby Awarding This Certificate To

डॉ. लक्ष्मीकांत ना. देशपांडे

In Recognition of the Publication of the Paper Titled

स्वातंत्र्योत्तर भारतातील सामाजिक कार्य आणि समाज सुधारकांचे योगदान

Ajanta Prakashan,
Jaisingpura, Near University Gate, Aurangabad. (M.S.) 431 004
Mob. No. 9579260877, 9822620877 Tel. No.: (0240) 2400877,
ajanta5050@gmail.com, www.ajantaprakashan.com

Editor : Vinay S. Hatole

Peer Reviewed Refereed
and UGC Listed Journal

ISO 9001:2008 QMS
ISBN / ISSN

An International Multidisciplinary
Quarterly Research Journal

ISSN - 2277 - 5730
Volume - X, Issue – I, January - March - 2021

AJANTA

Impact Factor - 6.399 (www.sjifactor.com)

Is Hereby Awarding This Certificate To

डॉ. लक्ष्मीकांत देशपांडे

In Recognition of the Publication of the Paper Titled

जलसंकट आणि शिवकालीन जलव्यवस्थापन

Ajanta Prakashan
Jaisingpura, Near University Gate,
Aurangabad. (M.S.) 431 004
Mob. No. 9579260877, 9822620877
Tel. No.: (0240) 2400877,
ajanta6060@gmail.com, www.ajantaprakashan.com

Editor : Vinay S. Hatole

Post Graduate Teaching Department of Hindi
Rashtrasant Tukadoji Maharaj Nagpur University, Nagpur
In Association with
Vidyapeeth Shikshan Manch

International Conference

on

"Redefining Environmental Governance for Smart City"

2nd March 2019

Certificate

This is to certify that Dr./Prof./Mr./Mrs. Laxmikant N. Deshpande of Swami Vivekanand College of S.W. has attended/ Presented Paper/ Participated / as invited Speaker/ Chair Person/Judge in the Conference held on 2nd March 2019 at "Gurunanak Hall" Ambazari Road, Nagpur.

Title of the Paper ....

Dr. Sanjay Dudhe	Dr. Mrs. Kalpana Pande	Dr. Pramod Sharma
Secretary	Patron	Director

Certificate of Publication

International Recognition Multidisciplinary Research Journal

Associated & Indexed by EBSCO, USA

ISSN 2249-894X

Impact Factor : 5.2331(UIF)

Review of Research

This is to certify that our review board accepted research paper of Dr./Shri./Smt.: प्रा. डॉ. लक्ष्मीकांत देशपांडे. *Topic:-* माथाडी कामगारांच्या मनो–सामाजिक आथिक समस्यांमध्ये समाजकार्य हस्तक्षेपाची गरज (एक दृष्टीक्षेप). *College :* स्वामी विवेकानंद समाजकार्य महाविद्यालय, महाल, नागपूर. *The research paper is original & innovative it is done double blind peer reviewed. Your article is published in the month of July 2018.*

Laxmi Book Publication

258/34, Raviwar Peth, Solapur-413005 Maharashtra India
Contact Detail: +91-0217-2372010 / 9595-359-435
e-Mail: ayisrj2011@gmail.com
Website: www.lbp.world

Authorised Signature

Ashok Yakkaldevi
Editor-in-Chief

18-19

18-19

Laxmi Book Publication

Certificate of Excellence in Reviewing of Article

माथाडी कामगारांच्या मनो–सामाजिक आथिक
समस्यांमध्ये समाजकार्य
हस्तक्षेपाची गरज (एक दृष्टीक्षेप)

Awarded to

प्रा. डॉ. लक्ष्मीकांत देशपांडे

In recognition of an outstanding contribution to the quality of the journal

Editor- in- Chief
S. P. Rajguru

Bharat Shikshan Prasarak Mandal's
Affiliated to S. R. T. M. U. Nanded

Jaikranti Arts & Commerce Sr. College, Latur.

NAAC REACCREDITED with 'B++' Grade (CGPA-2.94)

Department of History

One Day Interdisciplinary National E - Conference on

"NEW TRENDS IN HISTORY"

Certificate

This is to certify that **प्रा. डॉ. प्रतिभा भुतांगे, साहायक प्राध्यापक स्वामी विवेकानंद समाजकार्य महाविद्यालय, महाल, नागपूर.** has participated / presented research paper entitled **''भारतात प्रबोधनाची सुरुवात : एक दृष्टिक्षेप''** in the **One Day Interdisciplinary National E - Conference on "New Trends in History"** organised by Department of History, Jaikranti Arts & Commerce Sr. College, Latur. on 17 February 2021.

His/her paper has been published in **UGC Refereed Journal No.- 40776 - Ajanta - ISSN - 2277 - 5730 with Impact Factor - 6.399**

Dr. Pramod L. Chavan
Convener

Dr. P. N. Sagar
Principal / Organizing Secretary

Peer Reviewed Refereed
and UGC Listed Journal

ISO 9001:2008 QMS
ISBN / ISSN

An International Multidisciplinary Quarterly Research Journal

ISSN - 2277 - 5730
Volume - X, Issue – I, January - March - 2021

AJANTA

Impact Factor - 6.399 (www.sjifactor.com)

Is Hereby Awarding This Certificate To

प्रा. डॉ. प्रतिभा भुतांगे

In Recognition of the Publication of the Paper Titled

भारतात प्रबोधनाची सुरुवात : एक दृष्टिक्षेप

Ajanta Prakashan
Jaisingpura, Near University Gate,
Aurangabad. (M.S.) 431 004
Mob. No. 9579260877, 9822620877
Tel. No.: (0240) 2400877,
ajanta6060@gmail.com, www.ajantaprakashan.com

Editor : Vinay S. Hatole

Current Global Reviewer

Peer Reviewed Multidisciplinary International Research Journal

PEER REVIEWED & INDEXED JOURNAL

ISSN 2319-8648 | Impact Factor - 7.139 | Indexed (SJIF)

12 April 2021 Special Issue- 40 Vol. II

Thoughts of Dr. B.R. Ambedkar

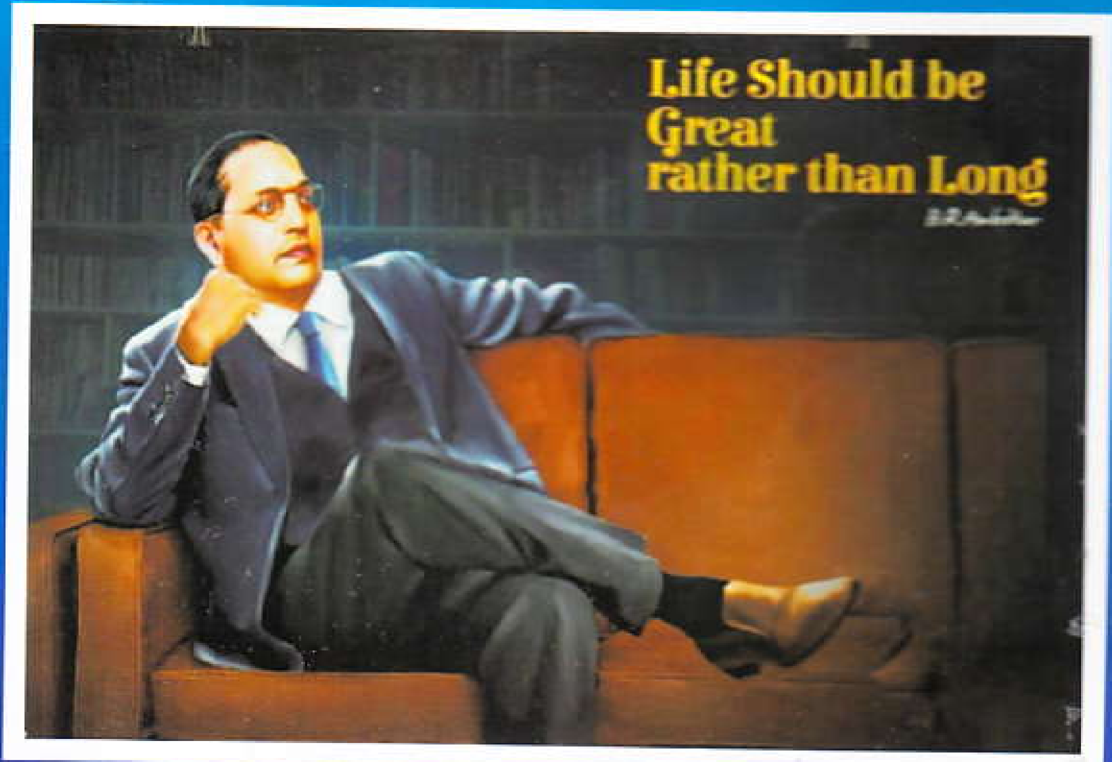

Chief Editor
Mr. Arun B. Godam

Guest Editor
Principal Dr. Kishan Pawar

19.	स्त्री-पुरुष समतेचे पुरस्कर्ते: डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर* प्रा.डॉ.विनोद गणपतराव जगतकर	60
20.	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर स्त्री विषयक विचार शेख उजमा खलील	63
21.	डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर यांचे बौद्ध धर्मासंबंधी विचार संजय सदाशिव जाधव	66
22.	डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर : व्यक्ती आणि वाङमय प्रा. डॉ. रामहरी मायकर	69
23.	डॉ.बाबासाहेब आंबेडकरांनी सामाजिक न्याय अंतर्गत प्रस्थापित केलेली समता आणि सद्य परिस्थिती प्रा.डॉ. प्रतिभा अ. भुतांगे	71
24.	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर: महिलांना कायद्याद्वारे मिळणारी सुरक्षितता रागिनी लक्ष्मण पाचांगे	74
25.	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे आर्थिक विचार डॉ. के. एम. पवार , नागनाथ दाजिबा साळुंके	76
26.	डॉ.बाबासाहेब आंबेडकरांची कामगार प्रश्नासंबंधीची भुमिका प्रा.महेंद्र पद्माकरराव देशपांडे	79
27.	हिन्दी साहित्य और डॉ. बाबासाहेब अंबेडकर जी का भारतीय संविधान डॉ. गोविन्द पांडव	82
28.	डॉक्टर बाबासाहेब आंबेडकरांचे: शेती विषयक विचार डॉ. भालचंद्र गोविंदराव कुलकर्णी	84
29.	समाज परिवर्तक युगपुरुष डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर डॉ.बाळासाहेब देवकाते	87
30.	संत आणि संतसाहित्य विषयक डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर यांचे विचार डॉ.अनिता व्यंकटराव शिंदे	89
31.	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर व बहिष्कृत हितकारिणी सभा डॉ. दामाजीवाले एम.डी	93
32.	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे शिक्षण विषयक विचार गाढेकर डी.सी.	97
33.	भारतातील पत्रकारितेच्या विकासात डॉ बाबासाहेब आंबेडकर यांचे योगदान. डॉ. कालिदास मारुती भांगे	99
34.	डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर यांचा शैक्षणिक दृष्टीकोन प्रा.मकरंद जोगदंड	103
35.	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांची पत्रकारिता प्रा. चांदण पोपट साबळे	105
36.	अंबादेवी मंदिर प्रवेश सत्याग्रहात सवर्ण हिंदुंचे कार्य प्रा.राजकुमार जानोबा काटे	109

CURRENT GLOBAL REVIEWER

Special Issue 40, Vol. 2 | Peer Reviewed | ISSN : 2319 - 8648
April 2021 | SJIF | Impact Factor : 7.139

डॉ.बाबासाहेब आंबेडकरांनी सामाजिक न्याय अंतर्गत प्रस्थापित केलेली समता आणि सद्य परिस्थिती

[illegible] अ. भुतांगे
[illegible], स्वामी विवेकानंद समाजकार्य महाविद्यालय, टिळक रोड महाल, नागपूर

[illegible]

डॉ.बाबासाहेब यांच्या कार्या बद्दल काय बोलावं ? पिढयानपिढया गडद अंधारात खितपत असलेल्या [illegible] खऱ्या अर्थाने देवदूत, सगळ्याच पातळयातील मागास समाजाला संघर्ष करण्यासाठी प्रेरणा देणारा [illegible] अनेक भाषणे, सामाजिक चळवळ,पुस्तके ही समाजपरिवर्तना साठी अत्यंत प्रभावी आहेत, "ज्या समाजा मध्ये [illegible]" [illegible] उद्धार करणे ही आपली प्राथमिक जबाबदारी आहे, असे ते ठासून सांगत. त्यामुळे आपल्या बुद्धीचा विकास [illegible] झाला पाहिजे,याचंही भान प्रत्येक व्यक्तीने करणे महत्वाचे आहे, ही जाणीव समाजाला वेळोवेळी करून दिली. [illegible] त्रिसुत्री त्यांनी जगासमोर मांडली. भारतीय राज्यघटनेतून देशातील तमाम जातीधर्मातील बांधवाना सामानता प्रदान केली. [illegible] 'समता' महत्वपुर्ण ठरते, यात दुमत नाही. पूर्वी तथाकथित सवर्णाकडून केला जाणारा द्वेष, अन्याय, [illegible] दिसतो. शहरात छुप्या स्वरूपात तर ग्रामीण भागात उघडपणे ही असमानतेची झालर आच्छादलेली प्रामुख्याने दिसते.खेद [illegible] तेव्हा बाबासाहेबांच्या स्वप्नातील भारत हा आजही जातीपातीच्या विळख्यातून सुटलेला नाही, हे विदारक [illegible] अनेक कानाकोपऱ्यातून अशा कित्येक असमानतेच्या घटना समोर येतात तेव्हा मन सुन्न होऊन, एकविसाव्या [illegible] ही निव्वळ आभास आहे,याची ग्वाही देते. सार्वजनिक ठिकाणी सर्व जाती धर्मातील लोकांना प्रवेश,मंदिर, पाणवठे, हे [illegible] माणसाप्रमाणे 'स्वाभिमानाने' जगता यावे, हा अथक प्रयत्न बाबासाहेबांचा होता. आणि ही विषमता [illegible] संविधानात मुलभूत हक्काच्या स्वरूपाने "समता" समाविष्ट करण्यात आली.तत्कालीन प्रतिकूल परिस्थिती वर [illegible] उन आणि ताठ मानेने जगण्याची प्रेरणा देऊन भेदभावाच्या या कक्षा मोडित काढल्या.मात्र तरीही वंचित, उपेक्षित [illegible] मंदिर प्रवेश केला म्हणून,बाजूला बसले म्हणून मारहाणी पासून तर हत्ये पर्यतची घटना वारंवार घडतांना आजही [illegible] विकसनशील देशाचे असेल, जेव्हा की भारतीय राज्यघटनेचे शिल्पकार खुद्द बाबासाहेब असतांना यांवर विश्वास [illegible] कधीही कमी होताना दिसत नाही. जाती धर्मा वरून अशाप्रकारचे भेदभाव व असमानता हे मूलभूत हक्कांच्या [illegible] रुढी, परंपरांना आळा घालण्यासाठी भारतीय राज्यघनेत कलम १७ नुसार समतेचा अधिकार सामाविस्ट [illegible] आहे. तरीही प्रत्यक्षात अलीकडची उदाहरणं बघितली की, अद्यापही अस्पृश्यता,आणि भेदभाव न संपता हिंसेचं [illegible] सामाजिक न्यायाची विवंचना होत आहे, हेच स्पस्ट होते.कलम १५ नुसार भेदभावास बंदी आहे. पण नैसर्गिक संसाधनांवर [illegible] यावर ज्याची सत्ता आहे तो ठरवतो. समतेचे लचके तोडून विध्वंस आणि विनाश हे चित्र सगळी कडे कमी जास्त [illegible]

[illegible] निबंधाचे उद्देश :-

- भारतात घडत असलेल्या असमानतेच्या घटनांचा आढावा घेणे.
- उपेक्षित आणि दुर्लक्षितानां समानतेची वागणूक मिळावी या विषयक संविधानात्मक तरतुदींचा अभ्यास करणे.
- समाजात एकता,अखंडता कायम राहावी या करीता कलम १७ आणि कलम १५ चे महत्त्व पटवून देणे.

[illegible] निबंधाचे उपकल्पना :-

- भारतीय संविधानाचा पाहिजे त्या प्रमाणात प्रचार, प्रसार न झाल्यामुळे समानतेचा अभाव दिसून येतो.
- पूर्वापार चालत असलेली अनिष्ट रूढी परंपरेमुळे मानवाला समानतेची वागणूक अद्यापही मिळत नाही.

[illegible] पद्धती :-

उपरोक्त शोध निबंधागाठी दुय्यम स्रोतांचा वापर करण्यात आला. त्यात उपलब्ध आकडेवारी, दैनिक वृत्तपत्रातून [illegible] समतेवर आधारलेली पुस्तके यांचा समावेश करण्यात आला

[illegible] विषयक भारतातील सद्यस्थीती

अस्पृश्यता निवारण्याकरिता अनेक सभा, परिषदा बाबासाहेबांनी घेतल्या. या वर्गाला सामाजिक समतेचे [illegible] १९२७ ला 'बहिष्कृत भारत' हे पाक्षिक काढले. १९२८ ला समानतेच्या प्रचारासाठी "समता संघ" स्थापन केला. [illegible] मनुष्य ह्या (ज्याला जात- पात पंत,धर्म यात भेदभाव नसेल) संघाचा होऊ शकत होता.आणि [illegible] होते.पुढे या समता प्रचारकार्याची गती वाढण्याकरिता तरुणांचे "समता सैनिक दल" स्थापन केले. [illegible] २० मार्च १९२७ या दिवशी पाण्याच्या प्रश्ना करीता 'महाडच्या चवदार तळयाचा' ऐतिहासिक [illegible] "समता दिन" म्हणून हा दिवस साजरा करण्यात आला. " काळाराम मंदिर प्रवेश " ही सुद्धा [illegible]

ज्ञानाअभावी व्यक्ती आणि समाजाचे अपार नुकसान होते,म्हणून शिक्षण नाकारणे या सारखे [illegible] शिक्षणाद्वारे समता,स्वातंत्र,बंधुभाव ही मानवी मूल्ये स्वीकारलेला एक आधुनिक समाज निर्माण [illegible] संविधानातील 'समतेचा' अधिकार शिक्षणा अभावी खितपत पडलेला आहे.

सातारयातील कुळकजाई या गावातील मधुकर घाडगे सुशिक्षित होते.त्यांच्या विहिरीला पाणी [illegible] विकोपाला गेला की, २६ एप्रिल २००७ ला दहा-बारा लोकांनी मिळून धारदार शस्त्राने वार केले. [illegible] प्राण गमवावे लागले. एँट्रॉसिटी कायद्या अंतर्गत ज्यांना शिक्षा झाली त्यां सर्वांना तीन [illegible] मराठवाड्यात पाणी टंचाई होती.पंधरा दिवसातून एकदा पाणी पुरवठा होता. गावात पाणी येत [illegible] पाणी नाकारल्या मुळे दारापर्यंत पाणी येत नव्हते, त्यामुळे फेब्रुवारी २०१६ मध्ये बीड [illegible] खोलवर विहरीवर गेली. तिथेच ती पाय घसरून पडली आणि करून अंत झाला. कारण दलित [illegible] दुष्काळी भागात पाणी पुरवविल्या जाते. पण तेथेही जातीय भेदभाव केला जातो. गाझियाबाद [illegible] परिसरामध्ये पाणी प्यायला म्हणून एका मुस्लिम मुलाला बेशुद्ध होईस्तोवर मारहाण करण्यात आली.तर [illegible] सार्वजनिक हॅन्डपंप वर दलित महिलेने पाणी भरलं म्हणून विवस्त्र करून धिंड काढण्यात आली. २३ मे [illegible]

Peer Reviewed Refereed and
UGC Listed Journal
(Journal No. 40776)

ISSN 2277 - 5730

AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY
QUARTERLY RESEARCH JOURNAL

Volume - X, Issue - I,
January - March - 2020
Marathi Part - I

Impact Factor / Indexing
2019 - 6.399
www.sjifactor.com

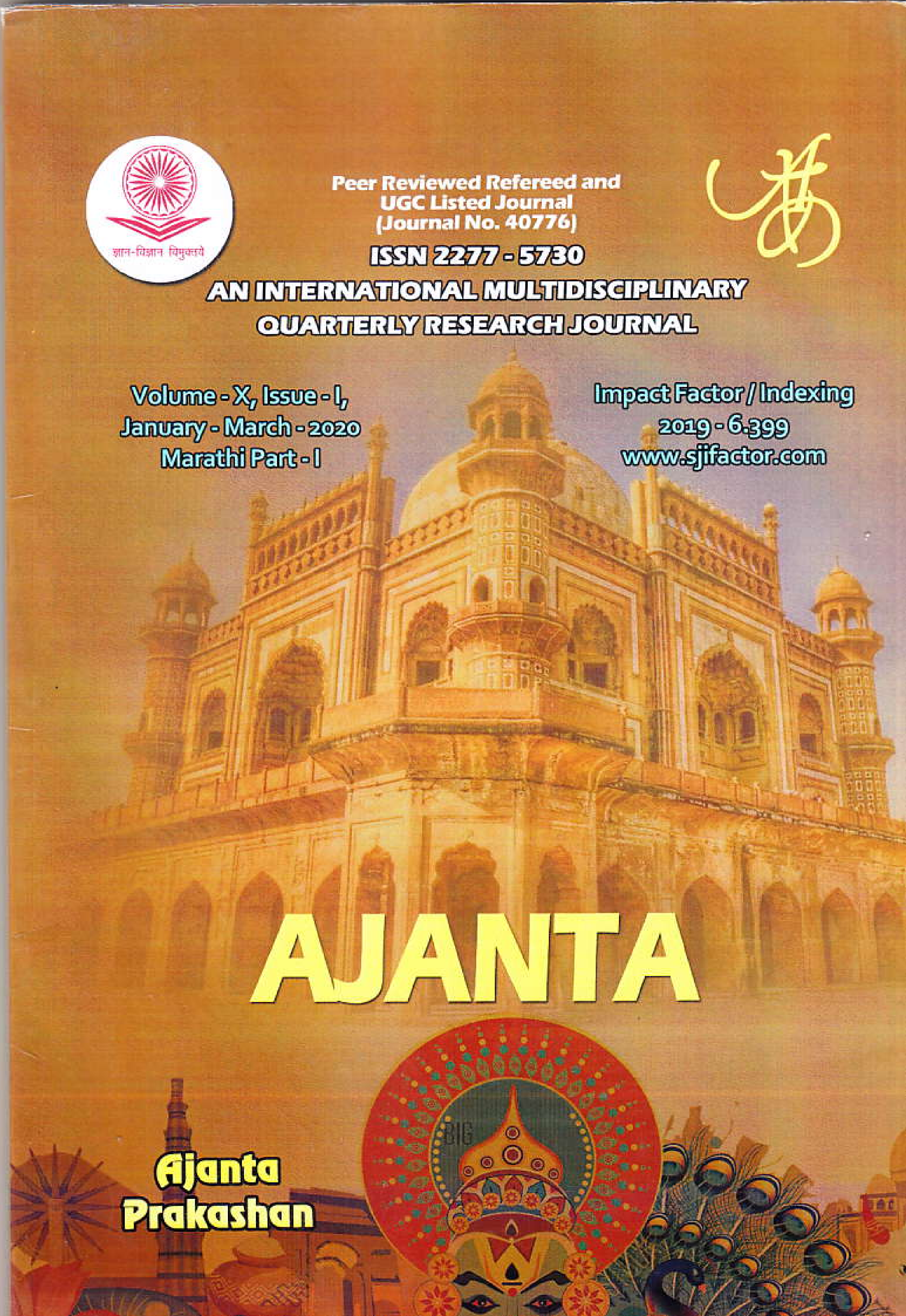

AJANTA

Ajanta
Prakashan

CONTENTS OF MARATHI PART - I

अ.क्र.	लेख आणि लेखकाचे नाव	पृष्ठ क्र.
२६	जलसंकट आणि शिवकालीन जलव्यवस्थापन **डॉ. लक्ष्मीकांत देशपांडे**	१२७-१२९
२७	महादेव माळ (ता. भुसावळ) गावाचा स्थानिक इतिहास **डॉ. प्रफुल्ल इंगोले**	१३०-१३३
२८	भारतात प्रबोधनाची सुरुवात : एक दृष्टिक्षेप **प्रा. डॉ. प्रतिभा भुतांगे**	१३४-१३७
२९	लेखन: इतिहासकालीन ललित स्त्रियांचे लेखन **डॉ. रत्ना जवरास**	१३८-१४२
३०	सविनय कायदेभंग चळवळीत मुक्ताईनगर तालुक्याचे योगदान (जळगाव) **प्रा. डॉ. दिनेश रामदास महाजन**	१४३-१४६
३१	भारतातील प्राचीन विद्यापीठीय ग्रंथालयांचा इतिहास **रीता श्रीमंतराव कदम**	१४७-१४९

VOLUME - X, ISSUE - I - JANUARY - MARCH - 2021
AJANTA - ISSN 2277 - 5730 - IMPACT FACTOR - 6.399 (www.sjifactor.com) AP-2

२८. भारतात प्रबोधनाची सुरुवात : एक दृष्टिक्षेप

प्रा. डॉ. प्रतिभा भुतांगे
साहायक प्राध्यापक स्वामी विवेकानंद समाजकार्य महाविद्यालय, महाल, नागपूर.

प्रस्तावना

वर्षानुवर्षे खितपत पडलेला भारतीय समाजाची विषमतावादी मानसिकता, अंधश्रद्धा यांच पुर्नमूल्यमापन करण्याकरिता प्रज्ञावंतानी ठरवले आणि प्रबोधनात्मक भारताची जडणघडण होत गेली. भारतीय सांस्कृतिक कला, तत्व, याला धक्का न लावता नवे विचार पुढे आणले आणि जगण्याचा अर्थच बदलला. त्यामुळे निश्चितच सामाजिक व धार्मिक सुधारणेचा प्रारंभ झाला. नवीन मूल्य जोपासले गेले. विवेकनिष्ठ मानवधर्माची स्थापना व्हायला पाहिजे असा एकच सुर सुशिक्षित विचारसरणीतुन निघू लागला.

प्रबोधन हे सामाजिक, सांस्कृतिक, राजकीय आणि धार्मिक बदलांना एकसूत्रीत दिशा देण्याचे संरचीत करण्याचे एकमेव माध्यम आहे. संपूर्ण विश्वाची मानवधर्माची सातत्याने पुनर्बांधणी करण्याची कला आहे. याच प्रबोधनातून मानवी हित, राष्ट्राची जडणघडण, समाज पुर्नरचना होत असुन समाजात पसरलेली अंधश्रद्धा, अमानवीयता, विषमतेला तिलांजली देण्याचे कार्य होत असते. मानवी अस्तित्व, स्वाभिमानाने जगणं इतकेच काय तर स्वतःच्या कर्तव्याची जाणीव राष्ट्र आणि समाजाप्रती आदर शिवाय हक्कांची जाणीव आणि राष्ट्राच्या उन्नतीचे मापदंड समाविष्ट आहेत. म्हणून प्रज्ञावंत प्रबोधनाच्या दिशेने प्रवास करतो.

इंग्रजी शासन काळात भारतातील जनतेमध्ये अंधश्रद्धा, कर्मकांड, रुढी प्रियता, जातिभेद, अस्पृश्यता हे मोठया प्रमाणावर होते. त्यात बदल करायचा नाही असा विचार असल्याने नवीन विचार आणि कल्पनांना थारा नव्हता. जातिभेदांमुळे तत्कालीन समाज वर्णवारी पद्धतीच्या विळख्यात होता. या उच्च–नीच, श्रेष्ठ–कनिष्ठ संकल्पना पुढे विषमतेमध्ये रुपांतरीत झाले. एखादी गोष्ट घडत असताना त्या परिस्थितीचा विचार आचार किंवा आवश्यकता याचा अभ्यास न करता त्याचा संबंध थेट दैवाशी आणि मागच्या जन्माशी आहे असा समज होता. पुढे मात्र भारतीय समाजाच्या विकासातील अडथळे, उनिवा, समाजातील दोष आणि प्रगल्भ विचाराचा अभाव याची जाणीव मात्र सुशिक्षितांना झाली. सामाजिक ऐतिहासिक बदल होण्याकरीता कृती शिवाय पर्याय नाही याची जाणीव भासू लागली. देशाला उच्चपदावर नेण्याकरीता तत्कालीन समाजात असणारे विकृत परंपरा विषमतावादी दृष्टीकोण जातीयवाद तसेच समाजातील वाईट प्रवृत्तींना समूळ नष्ट करणे तितकेच गरजेचे होते. परंपरा आणि बुद्धाच्या विचारातुन समता, बंधुत्व, मानवता या विचारांची प्रेरणी करणे समाजाच्या हिताचे होते. म्हणूनच कृती व लिखाणाद्वारे विचाराद्वारे समाजासमोर वैचारिक जागृती होऊन त्यातुन अनिष्ट परंपरेला, विषमतेला, जातीयतेला छेद देण्याचे कार्य प्रबोधनाद्वारे पुढे होऊ लागले. क्रांतिकारक एक एक पाऊल समाजाचे रक्षण करण्याकरिता पुढे पुढे सरसावू लागले. यातुनच प्रबोधनात्मक प्रतिमा उंचावू लागली.

Impact Factor-7.675 (SJIF)
ISSUE No- (CCCXVIII) 318 (D)

ISSN-2278-9308
September-2021

B.Aadhar

Peer-Reviewed & Refreed Indexed

Multidisciplinary International Research Journal

Thoughts and Works of Dr. Babasaheb Ambedkar

Chief Editor
Prof. Virag S. Gawande
Director

Editor
Dr. Pramod S. Meshram
I/c Principal,

This Journal is indexed in :
- Scientific Journal Impact Factor (SJIF)
- Cosmos Impact Factor (CIF)
- International Impact Factor Services (IIFS)

For Details Visit To : www.aadharsocial.com

Aadhar Publications

55	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी घडवून आणलेले सत्याग्रह राणी एम. कांबळे	255
56	डॉ. आंबेडकरी प्रेरणा आणि दलित - ग्रामीण साहित्य डॉ. लोणे राजेंद्रकुमार लक्ष्मणराव	261
57	नव्या राजकीय विचारांचे प्रवर्तक : डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर प्रो. डॉ. प्रेमचंद गुंडू गायकवाड	264
58	राष्ट्र निर्माणासाठी डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे योगदान प्रा.डॉ. प्रतिभा अनंतराम भुतांगे	269
59	डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर.....एक महान समाजसुधारक व विचारवंत डॉ.शाहेदा मुनाफ	275

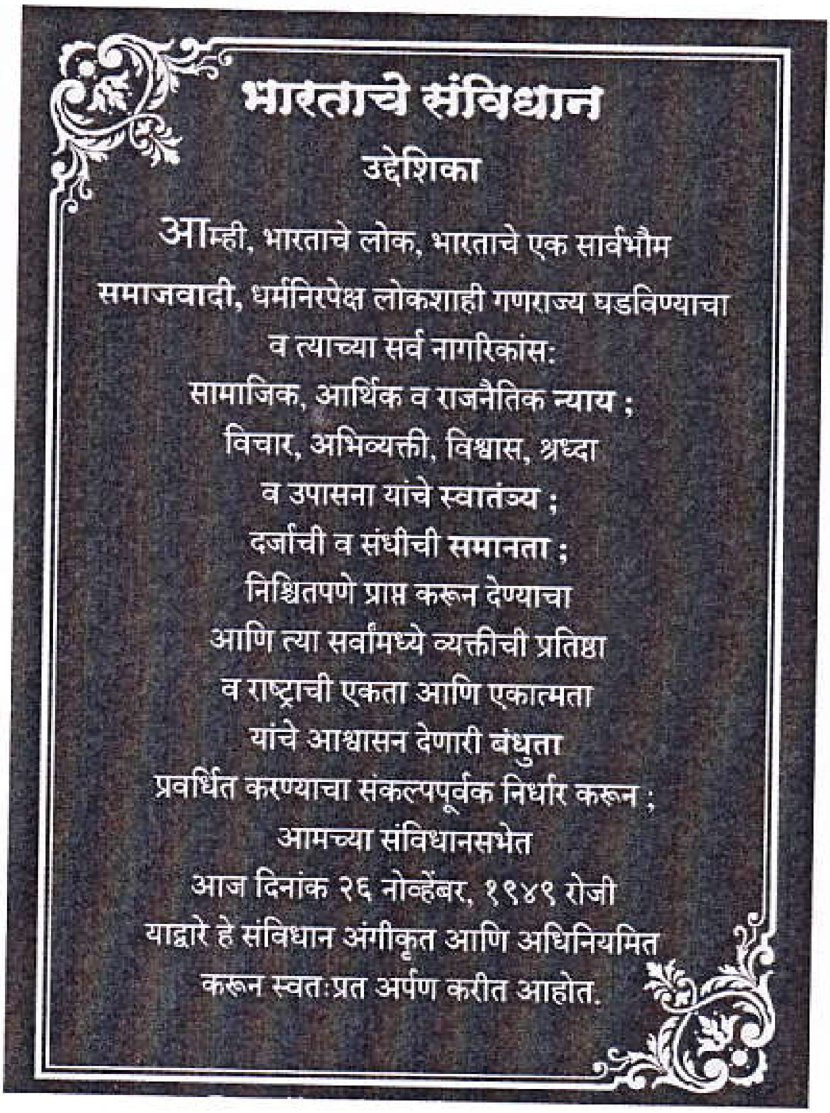

भारताचे संविधान

उद्देशिका

आम्ही, भारताचे लोक, भारताचे एक सार्वभौम
समाजवादी, धर्मनिरपेक्ष लोकशाही गणराज्य घडविण्याचा
व त्याच्या सर्व नागरिकांस:
सामाजिक, आर्थिक व राजनैतिक **न्याय** ;
विचार, अभिव्यक्ती, विश्वास, श्रध्दा
व उपासना यांचे **स्वातंत्र्य** ;
दर्जाची व संधीची **समानता** ;
निश्चितपणे प्राप्त करून देण्याचा
आणि त्या सर्वांमध्ये व्यक्तीची प्रतिष्ठा
व राष्ट्राची एकता आणि एकात्मता
यांचे आश्वासन देणारी **बंधुता**
प्रवर्धित करण्याचा संकल्पपूर्वक निर्धार करून ;
आमच्या संविधानसभेत
आज दिनांक २६ नोव्हेंबर, १९४९ रोजी
याद्वारे हे संविधान अंगीकृत आणि अधिनियमित
करून स्वतःप्रत अर्पण करीत आहोत.

B.Aadhar' International Peer-Reviewed Indexed Research Journal
Impact Factor -(SJIF) -7.675,Issue NO, 318 (CCCXVIII) D
ISSN : 2278-9308
September, 2021

राष्ट्र निर्माणासाठी डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे योगदान

प्रा.डॉ. प्रतिभा अनंतराम भुतांगे
सहाय्यक प्राध्यापक स्वामी विवेकानंद समाजकार्य महाविद्यालय, महाल नागपूर.

प्रस्तावना :

डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर यांचे विचार हे क्रांतिकारी व मानवतावादी आहेत. त्यांनी विविध विषयांवर आपले विचार मांडले. राजकीय, सामाजिक, धार्मिक, आर्थिक, शैक्षणिक, कृषी विषयक असे अनेक सामाजिक पैलू जगासमोर आणले. भारताच्या विकासाकरिता सर्व प्रकारचे भेदाभेद नष्ट झाले पाहिजे, याची प्रकर्षाने जाणीव डॉ.बाबासाहेब आंबेडकरांना होती. ही जाणीव प्रखर करून जातीयता निर्मूलना करिता कणखरपणे त्यांनी कार्य केले. ब्रिटिश काळात सर्व भारतीय नेत्यांप्रमाणे आणि विचारवंतां प्रमाणे डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी सुद्धा स्वराज्य संबंधीचे विचार मांडले. परंतु ते विचार इतरांपेक्षा वेगळे होते. बाबासाहेबांनी राष्ट्र निर्मिती व उभारणी ची प्रक्रिया निरंतर राहील अशा पद्धतीने घटनेत तरतूद केली. समाजातील जात, धर्म, पंथ लिंग यांच्या आधारावर प्रस्थापित झालेल्या शोषण व्यवस्थेचा अंत राज्यघटने द्वारे केले. जातीव्यवस्था व अस्पृश्यता यांच्या बरोबरीने देशात अनेक समस्या होत्या. त्यांचे निराकरण करण्यासाठी बाबासाहेबांनी दिलेले योगदान महत्त्वाचे आहे.

एकोणिसावे शतक हे सामाजिक आर्थिक धार्मिक जाती आणि रूढी परंपरा यामध्ये गुरफटलेले होते. धर्माच्या नावावर सामान्य जनतेवर अन्याय, अत्याचार करणे हे सौम्य होते. याच काळात भारतीय समाजात अस्पृश्यतेचा कलंक सर्वदूर पसरलेला होता. स्पृश्य अस्पृश्य या भावनेतून सामाजिक विषमता वाढत गेली. त्यातच स्त्री-पुरुष असमानता ही भारतीय समाजात दिसून येत होती. अशा अंधकारमय युगाला प्रकाशाची वाट दाखवण्याचे कार्य डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी केले. शिका संघटीत व्हा आणि संघर्ष करा या मूल मंत्रातून त्यांनी समाजाला दिशा दिली. केवळ अस्पृश्य समाज नव्हे तर संबंध मानव जातीला जगण्याकरिता त्यांचे हक्क भारतीय संविधानातून अबाधित ठेवले. डॉ.बाबासाहेब आंबेडकरांनी स्वातंत्र्य, समता, बंधुत्व आणि न्याय या विचारांची पेरणी करून गुलामगिरीच्या बंधनातून मानवाला मुक्त केले. भारताला राज्यघटनेच्या माध्यमातून एक राष्ट्र म्हणून एकीकृत करण्याचे कार्य डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी केले. त्याचप्रमाणे हे राष्ट्र सातत्याने विकसित होईल याची तरतूदही त्यांनी घटनेत करून ठेवले. तत्कालीन परिस्थितीत प्रत्येक व्यक्तीला अन्न, वस्त्र, निवारा या मूलभूत गरजांची आवश्यकता होती. पण जाती व्यवस्था आणि धर्म व्यवस्थेच्या चाकोरीबद्ध रचनेमुळे भारतीय समाज खिळखिळा झाला होता. अशा विकट परिस्थितीमध्ये ही बाबासाहेबांनी मानवी मूल्यांसाठी, नैतिकतेची जपणूक करण्यासाठी संघर्ष केले. आणि समानतेचा संदेश देऊन प्रेरणादायी ऊर्जा समाजात निर्माण केली.

उद्दिष्टे :-

१) राष्ट्र निर्माणासाठी डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या योगदाना विषयक अभ्यास करणे.

२) वेगवेगळया क्षेत्रातील बाबासाहेबांनी केलेल्या कार्याचा आढावा घेणे.

३) बाबासाहेबांनी समाज प्रबोधनाकरिता अवलंबिलेल्या मार्गाचा अभ्यास करणे.

गृहीतकृत्ये:-

१) देशातील प्रत्येक नागरिकाला मानवी मूल्य आणि मुलभूत हक्क संविधानामुळे मिळाले.

२) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या योगदानामुळे सर्व स्तरातील लोकांना समान संधी प्राप्त झाली.

समाजकार्य व्यवसाय : समूहांसोबत कार्य

Social Work Profession : Working With Groups

प्रा. प्रतिभा अ.भुतांगे

विद्यापीठ अनुदान आयोगाच्या द्वारे - निर्देशित समाजकार्य पदवी आणि पदव्युत्तर नवीन अभ्यासक्रमानुसार. महाराष्ट्र राज्यातील सर्व विद्यापीठातील समाजकार्याच्या विद्यार्थ्यांकरिता राष्ट्रीय शैक्षणिक योग्यता परीक्षा (नेट) आणि राज्य शैक्षणिक योग्य परीक्षेसाठी (सेट) उपयुक्त समूह कार्यविषयाचे मराठी भाषेतील प्रथम आवृत्ती

समाजकार्य व्यवसाय: समूहांसोबत कार्य

SOCIAL WORK PROFESSION : WORKING WITH GROUPS

: लेखीका :

प्रा. प्रतिभा अ. भुतांगे

एम.एस. डब्ल्यू (ग्रामीण शहरी आणि आदिवासी समूदाय विकास), (वैद्यकीय आणि मानसोपचार समाजकार्य), एम.ए. (समाजशास्त्र), (मराठी), सेट(समाजकार्य)

सहाय्यक प्राध्यापिका

स्वामी विवेकानंद समाजकार्य महाविद्यालय, नागपूर

यश प्रकाशन, ९२, वनराई नगर, मानेवाडा (पूर्व) नागपूर-३४.

विद्यापीठ अनुदान आयोगाच्या नवीन अभ्यासक्रमानुसार बी.एस.डब्ल्यू.व एम.एस.डब्ल्यू. आणि नेट– सेट परीक्षे करीता उपयुक्त पुस्तक

लेखिकेचा परिचय

अत्यंत प्रामाणिकता आणि आत्मियतेनी जवळ-जवळ गेल्या एक दशकापासुन समाजकार्य शिक्षण क्षेत्रात अविरत अध्यापन करीत असलेल्या प्रा. प्रतिभा अ. भुतांगे सध्या स्वामी विवेकानंद समाजकार्य महाविद्यालय, महाल नागपूर येथे सहाय्यक प्राध्यापिकेच्या पदावर कार्यरत आहेत. त्यांच्या संपूर्ण शैक्षणिक प्रवासात त्यांनी प्राप्त केलेला चांगला शैक्षणिक रेकॉर्ड त्यांच्या कठोर परिश्रमाचा व कुशाग्र बुद्धिमत्तेचा साक्षी आहे. त्यांनी राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज नागपूर विद्यापीठातुन बी.ए. एम.ए. (समाजशास्त्र, मराठी) एम.एस.डब्ल्यु (ग्रामीण, शहरी आणि आदिवासी समुदायिक विकास)(वैद्यकीय आणि मानसोपचार समाजकार्य), इत्यादी पदव्या प्राप्त केलेल्या आहेत. तसेच विद्यापीठ अनुदान आयोग नवी दिल्ली यांचे कडून अधिव्याख्याता पदासाठी घेण्यात येणारी राज्य पात्रता परीक्षा (SET) त्यांनी उत्तीर्ण केलेली आहे.विविध समाजिक समस्यांवर त्यांनी संशोधन केलेले आहे.

तसेच समाजकार्य प्रात्याक्षिक निरीक्षक आणि अध्यपनाच्या माध्यमातून त्यांचा समाजातील अनेक संस्थांशी, महिला समूहांशी संबंध आहे. अनेक संस्था आणि समुदायात जाऊन त्या महिलांच्या उत्थानासाठी मार्गदर्शन करीत असतात. त्यांनी अनेक आंतरराष्ट्रीय, राष्ट्रीय आणि स्थनिक कार्यशाळा व चर्चासत्रांमधे भाग घेऊन पेपर प्रस्तुत केले आहेत. त्यांचे काही जर्नल्समधे आपले शोध पेपर देखील प्रकाशीत झालेले आहेत.

कुटुंब व नोकरी दोन्ही कर्तव्ये आणि भूमिका पार पाडतांना पुस्तक लिखाणात आलेल्या अडचर्नींविषयी त्यांना विचारले असता त्यांनी दिलेले उत्तर विद्यार्थ्यांसाठी आवर्जुन नमूद करावेसे वाटते. पूर्व राष्ट्रपति महामहिम डॉ. ए.पी.जे. अब्दुल कलाम यांच्या शब्दांची आठवण करुन त्या म्हणतात ''अडचणींवर मात करण्याचं आंतरीक शहाणपण व्यक्तीमधे असलं पाहिजे, अडचणीनां शरण जाणं स्पृहनीय नाही. स्वतःला आपण कमकुवत बनू देऊ नये. भविष्याकडे भितीयुक्त नजरेने पाहाणे आणि स्वतःकडे अंर्तमुख होऊन आत्मशक्ती जागवणे यातला फरक सुजाण व्यक्तीने ओळखला पहीज. संकटे व्यक्तीला आत्मपरीक्षण करण्याची संधी देतात. प्रत्येक संकट/अडचन नव्याने येणारं दुःख , अपेक्षा आपआपला मदतनीस शोधून काढायला समर्थ असतात.''

प्रा. भुतांगे ह्या कठोर परिश्रमी आणि हाडाच्या प्राध्यापिका आहेत. हे त्यांच्या लिखाणातून जाणवते.

प्रकाशक

लेखिकेची प्रकाशित होणारी पुस्तके :-

- वैद्यकीय आणि मानसोपचार समाजकार्य.
- महिला अधिकार आणि कायदे.

ISBN : 978-81-921714-0-1

मूल्य : ₹ २२५.००

[illegible] चौक, नागपूर. ३४

समाजकार्य व्यवसाय : समूहांसोबत कार्य

Social Work Profession : Working With Groups

प्रा. प्रतिभा अ.भुतांगे